

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

BLOOM TAKSONOMIYASINING DARS REJALASHTIRISHDAGI AHAMIYATI

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika va psixologiya kafedrası katta o'qituvchisi

Turdiyeva Shoxidaxon Anvardjanovna,

Andijon davlat pedagogika instituti

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Kimyo yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Avazbekova Muxlisa Toxirjon qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Bloom taksonomiyasining dars rejalashtirishdagi ahamiyati, uning ta'lim jarayonini samarali tashkil etishdagi o'rni hamda o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishdagi imkoniyatlari yoritilgan. Maqolada Bloom taksonomiyasining asosiy bosqichlari — bilish, tushunish, qo'llash, tahlil qilish, baholash va yaratish jarayonlari pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu taksonomiyadan foydalanish orqali dars maqsadlarini aniq belgilash, o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ta'lim samaradorligini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan. Mazkur maqola pedagoglar, talabalar va ta'lim sohasi tadqiqotchilari uchun foydali ilmiy-uslubiy manba bo'lib xizmat qiladi. Unda keltirilgan nazariy va amaliy tavsiyalar darslarni samarali tashkil etish, o'quvchilarning bilim darajasini oshirish hamda ta'lim sifatini takomillashtirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Bloom taksonomiyasi, dars rejalashtirish, pedagogik texnologiyalar, ta'lim samaradorligi, bilish jarayoni, tanqidiy fikrlash, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, o'quv maqsadlari, mustaqil

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

fikrlash, ijodiy qobiliyat, zamonaviy ta'lim, pedagogik yondashuv, ta'lim sifati, o'quv jarayoni.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение таксономии Блума в планировании уроков, её роль в эффективной организации образовательного процесса, а также возможности развития познавательной деятельности учащихся. В статье с педагогической точки зрения анализируются основные этапы таксономии Блума — знание, понимание, применение, анализ, оценка и создание. Кроме того, рассматриваются вопросы чёткого определения целей урока, развития у учащихся навыков самостоятельного и критического мышления, а также повышения эффективности обучения посредством использования данной таксономии. Данная статья служит полезным научно-методическим источником для педагогов, студентов и исследователей в сфере образования. Представленные в статье теоретические и практические рекомендации способствуют эффективной организации уроков, повышению уровня знаний учащихся и совершенствованию качества образования.

Ключевые слова: Таксономия Блума, планирование урока, педагогические технологии, эффективность образования, познавательный процесс, критическое мышление, интерактивные методы, компетентностный подход, цели обучения, самостоятельное мышление, творческие способности, современное образование, педагогический подход, качество образования, образовательный процесс.

Abstract: This article highlights the importance of Bloom's Taxonomy in lesson planning, its role in effectively organizing the educational process, and its opportunities for developing students' cognitive activities. The article analyzes the main stages of Bloom's Taxonomy — knowledge, comprehension, application, analysis, evaluation, and creation — from a pedagogical

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

perspective. In addition, the issues of clearly defining lesson objectives, developing students' independent and critical thinking skills, and improving educational effectiveness through the use of this taxonomy are discussed. This article serves as a useful scientific and methodological resource for teachers, students, and researchers in the field of education. The theoretical and practical recommendations presented in the article contribute to the effective organization of lessons, improvement of students' knowledge levels, and enhancement of the quality of education.

Keywords: *Bloom's Taxonomy, lesson planning, pedagogical technologies, educational effectiveness, cognitive process, critical thinking, interactive methods, competency-based approach, learning objectives, independent thinking, creative ability, modern education, pedagogical approach, quality of education, educational process.*

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'quv jarayonini yanada samarali tashkil etish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni talab etmoqda. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi nafaqat o'quvchilarga bilim berish, balki ularda amaliy ko'nikma, tanqidiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini shakllantirishdan iboratdir. Shu sababli pedagogik jarayonda innovatsion metodlar va samarali rejalashtirish tizimlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonini rejalashtirishda Bloom taksonomiyasi muhim metodik asoslardan biri hisoblanadi. Ushbu taksonomiya amerikalik olim Benjamin Bloom tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u o'quv maqsadlarini bosqichma-bosqich tashkil etishga xizmat qiladi. Bloom taksonomiyasi orqali o'qituvchi o'quvchilarning bilim olish jarayonini oddiy eslab qolish bosqichidan tortib, tahlil qilish, baholash va yaratish kabi

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

yuqori darajadagi fikrlash bosqichlarigacha rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa darslarning samaradorligini oshirish bilan bir qatorda o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi. Bugungi kunda darslarni aniq maqsad asosida tashkil etish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish hamda interfaol metodlardan foydalanish zamonaviy pedagogning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Bloom taksonomiyasi o'qituvchiga dars maqsadlarini to'g'ri belgilash, o'quv faoliyatini samarali tashkil etish va natijalarni baholashda muhim metodik yordam beradi. Ayniqsa, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida ushbu taksonomiyaning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Mazkur maqolada Bloom taksonomiyasining dars rejalashtirishdagi o'rni, uning nazariy asoslari hamda ta'lim jarayonidagi amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu metodikaning zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unligi va dars samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari yoritiladi.

Asosiy qism

Bloom taksonomiyasining mazmuni va tuzilishi: Bloom taksonomiyasi ta'lim maqsadlarini tizimli ravishda shakllantirish va o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik model hisoblanadi. Ushbu taksonomiya 1956-yilda amerikalik pedagog va psixolog Benjamin Bloom tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u o'quvchilarning fikrlash jarayonini oddiydan murakkabga qarab rivojlantirish tamoyiliga asoslanadi. Taksonomiya o'quv maqsadlarini oltita bosqichga ajratadi: bilish, tushunish, qo'llash, tahlil qilish, baholash va yaratish.

Birinchi bosqich — bilish bosqichida o'quvchilar ma'lumotlarni eslab qoladi va qayta aytib bera oladi. Ikkinchi bosqich — tushunish bosqichida esa ular o'rganilgan ma'lumotning mazmunini anglaydi va izohlaydi. Qo'llash bosqichida o'quvchilar o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy vaziyatlarda

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

qo'llashni o'rganadi. Tahlil qilish bosqichi ma'lumotlarni qismlarga ajratish, sabab va oqibatlarini aniqlash imkonini beradi. Baholash bosqichida o'quvchilar ma'lumotlarga nisbatan o'z fikrini bildiradi va xulosa chiqaradi. Eng yuqori bosqich hisoblangan yaratish bosqichida esa yangi g'oya, loyiha yoki mahsulot yaratish ko'nikmalari shakllanadi. Mazkur bosqichlar o'quvchilarning bilim olish jarayonini izchil rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli Bloom taksonomiyasi zamonaviy ta'lim tizimida darslarni rejalashtirish va samarali tashkil etishda muhim metodik vosita sifatida qo'llaniladi. Bloom taksonomiyasining dars rejalashtirishdagi o'rni: Darsni samarali tashkil etish uchun o'qituvchi avvalo aniq maqsad va vazifalarni belgilashi lozim. Bloom taksonomiyasi aynan shu jarayonda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu taksonomiya yordamida o'qituvchi dars maqsadlarini o'quvchilarning bilish darajasiga mos ravishda bosqichma-bosqich rejalashtiradi. Bu esa darsning mantiqiy va tizimli tashkil etilishiga yordam beradi. Masalan, darsning boshlang'ich qismida o'quvchilarning mavjud bilimlari aniqlanadi va ular yangi mavzuga tayyorlanadi. Keyingi bosqichlarda o'quvchilar mavzuni tushunadi, amaliy mashqlar bajaradi, tahlil qiladi va o'z fikrlarini erkin ifodalaydi. Yakuniy bosqichda esa ular mustaqil ravishda xulosa chiqarish yoki ijodiy topshiriqlarni bajarish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu tariqa dars jarayonida o'quvchilarning fikrlash faoliyati oddiydan murakkabga qarab rivojlanadi. Bloom taksonomiyasi asosida rejalashtirilgan darslar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil ishlashga undaydi hamda bilimlarni chuqur o'zlashtirish imkonini yaratadi. Ayniqsa, interfaol metodlar bilan birgalikda qo'llanganda ushbu yondashuvning samaradorligi yanada ortadi. Guruhli ishlash, munozara, loyiha va muammoli vaziyatlar asosidagi topshiriqlar o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

Zamonaviy ta'limda Bloom taksonomiyasining ahamiyati: Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilayotgan ta'lim tizimida Bloom taksonomiyasining ahamiyati yanada ortib bormoqda. Chunki zamonaviy ta'lim faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchilarda amaliy ko'nikmalarni ham shakllantirishni talab etadi. Bloom taksonomiyasi esa aynan o'quvchilarning bilimni amaliyotda qo'llashi, muammolarni mustaqil hal qilishi va yangi g'oyalar yaratishiga xizmat qiladi. Mazkur taksonomiya o'qituvchining pedagogik mahoratini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. O'qituvchi darsni rejalashtirish jarayonida o'quvchilarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va bilim darajasini hisobga olgan holda turli topshiriqlarni ishlab chiqadi. Natijada dars jarayoni qiziqarli va samarali tashkil etiladi. Shuningdek, Bloom taksonomiyasi baholash jarayonida ham muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilarning bilim darajasini faqat eslab qolish orqali emas, balki ularning tahlil qilish, baholash va ijodiy fikrlash qobiliyatlari asosida ham aniqlaydi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, Bloom taksonomiyasi dars rejalashtirishning samarali vositalaridan biri bo'lib, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga hamda zamonaviy ta'lim talablariga mos raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Bloom taksonomiyasi zamonaviy ta'lim tizimida darslarni samarali rejalashtirish va tashkil etishda muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu taksonomiya yordamida o'qituvchi ta'lim maqsadlarini aniq va tizimli ravishda belgilashi, o'quvchilarning bilim olish jarayonini bosqichma-bosqich rivojlantirishi mumkin. Natijada o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlari, balki mustaqil fikrlash, tahlil qilish,

UNIVERSAL INSIGHTS CONFERENCE ON SCIENCE AND SOCIETY

international scientific conference

baholash va ijodiy yondashuv kabi yuqori darajadagi ko'nikmalari ham shakllanadi. Bloom taksonomiyasi asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi, ularni mustaqil ishlashga va muammoli vaziyatlarga ijodiy yechim topishga undaydi. Ayniqsa, interfaol metodlar bilan uyg'un holda qo'llanganda ushbu yondashuvning samaradorligi yanada ortadi. Shu bilan birga, o'quvchilarning bilimlarini baholashda ham Bloom taksonomiyasi muhim ahamiyat kasb etib, ularning fikrlash darajasi va amaliy ko'nikmalarini aniqlash imkonini beradi. Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlanayotgan ta'lim tizimida Bloom taksonomiyasidan foydalanish zamonaviy pedagogning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki mazkur metodika o'quvchilarning bilimlarni amaliyotda qo'llash, tanqidiy fikrlash va ijodiy faoliyat yuritish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bloom B. S. *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York: Longmans, Green and Co, 1956.
2. Anderson L. W., Krathwohl D. R. *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Addison Wesley Longman, 2001.
3. Tolipov O'., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan, 2017.
4. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A. *Ta'limda innovatsion texnologiyalar*. Toshkent: Iste'dod, 2018.
5. Azizxo'jayeva N. N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: TDPU, 2016.
6. Xodjayev B. *Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: Sano-standart, 2017.